

สรุปผลการวิจัยและข้อเสนอแนะ

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาความคิดเห็นของกรรมการศึกษาเกี่ยวกับบทบาทของกรรมการศึกษาในการพัฒนาโรงเรียนค้ำการศึกษา เศรษฐกิจ และสังคม
2. เพื่อเปรียบเทียบความคิดเห็นของกรรมการศึกษาในโรงเรียนขนาดเล็ก กลาง และใหญ่ เกี่ยวกับบทบาทกรรมการศึกษาในการพัฒนาโรงเรียนค้ำการศึกษา เศรษฐกิจ และสังคม
3. เพื่อเปรียบเทียบความคิดเห็นของกรรมการศึกษาที่มีระดับการศึกษาต่างกันเกี่ยวกับบทบาทของกรรมการศึกษาในการพัฒนาโรงเรียนค้ำการศึกษา เศรษฐกิจ และสังคม
4. เพื่อเปรียบเทียบปัญหาและอุปสรรคในการปฏิบัติงานของกรรมการศึกษาที่อยู่ในโรงเรียนขนาดเล็ก กลาง และใหญ่
5. เพื่อเสนอแนะแนวทางในการแก้ไขปัญหาเกี่ยวกับการปฏิบัติงานของกรรมการศึกษาที่อยู่ในโรงเรียนขนาดเล็ก กลาง และใหญ่

สมมุติฐานของการวิจัย

1. ความคิดเห็นของกรรมการศึกษาเกี่ยวกับบทบาทของกรรมการศึกษาในโรงเรียนขนาดเล็ก กลาง และใหญ่ในการพัฒนาโรงเรียนแตกต่างกัน

2. กรรมการศึกษาที่มีระดับการศึกษาแตกต่างกันมีความคิดเห็นเกี่ยวกับบทบาทของกรรมการศึกษาแตกต่างกัน

3. ความคิดเห็นของกรรมการศึกษาเกี่ยวกับปัญหาและอุปสรรคในการปฏิบัติงานของกรรมการศึกษาที่อยู่ในโรงเรียนขนาดเล็ก กลาง และใหญ่ แตกต่างกัน

วิธีการดำเนินการวิจัย

1. ประชากรที่ใช้ในการศึกษาคั้งนี้ ได้แก่ กรรมการศึกษาที่อยู่ในโรงเรียนประชาบาลในเขตจังหวัดสกลนคร จำนวน 591 กลุ่ม

กลุ่มตัวอย่างได้มาโดยวิธีการสุ่มตัวอย่างแบบ Cluster Sampling โดยการแบ่งกรรมการศึกษาออกตามขนาดโรงเรียน คือ ขนาดเล็ก กลาง และใหญ่ จากนั้นสุ่มเอาโรงเรียนในแต่ละกลุ่มกลุ่มละร้อยละ 10 และถือว่ากรรมการศึกษาในโรงเรียนที่สุ่มมาได้ทุกคนเป็นกลุ่มตัวอย่าง รวมจำนวนทั้งสิ้น 540 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ใช้แบบสอบถามจำนวน 1 ฉบับมี 3 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 สถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม

ตอนที่ 2 ความคิดเห็นเกี่ยวกับบทบาทของกรรมการศึกษาในการพัฒนาทางการศึกษา เศรษฐกิจและสังคม

ตอนที่ 3 ปัญหาและอุปสรรคในการปฏิบัติงานของกรรมการศึกษา

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้ศึกษาส่งแบบสอบถามผ่านหัวหน้าการประถมศึกษาอำเภอและ
เก็บคืนมาด้วยตนเองส่วนหนึ่ง อีกส่วนหนึ่งส่งและรับคืนด้วยตนเอง
จำนวนแบบสอบถามที่ส่งทั้งสิ้น 540 ฉบับ เป็นแบบสอบถามที่สมบูรณ์
และใช้ในการวิเคราะห์จำนวน 441 ฉบับ คิดเป็นร้อยละ 81.67

การวิเคราะห์ข้อมูล

1. วิเคราะห์สถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถามใช้การร้อยละ
2. วิเคราะห์บทบาทของกรมการศึกษาในการพัฒนาโรงเรียน
ค้ำการศึกษา เศรษฐกิจและสังคม ใช้วิธีวิเคราะห์หาค่าความสำคัญของ
(John W. Best)
3. เปรียบเทียบบทบาทในการพัฒนาโรงเรียนของ
กรมการศึกษา ค้ำการศึกษา เศรษฐกิจและสังคม โดยใช้ F-test
และ Studentized Range Statistic เพื่อทดสอบความ
แตกต่างของบทบาทในการพัฒนาโรงเรียนค้ำการศึกษา เศรษฐกิจ
และสังคม
4. วิเคราะห์ปัญหาและอุปสรรคในการปฏิบัติงานของ
กรมการศึกษา โดยใช้วิธีการวิเคราะห์หาค่าความสำคัญของ
(John W. Best)
5. เปรียบเทียบปัญหาและอุปสรรคในการปฏิบัติงานของ
กรมการศึกษาโดยใช้ F - test และ Studentized Range Statistic
เพื่อทดสอบความแตกต่างของปัญหาและอุปสรรคในการปฏิบัติงานของ
กรมการศึกษาในโรงเรียนขนาดเล็ก กลาง และใหญ่

6. วิเคราะห์ปัญหาและอุปสรรค และข้อเสนอแนะของ
แบบสอบถามแบบปลายเปิด (Open-ended) โดยใช้ความถี่

สรุปผลการวิจัย

การศึกษาเรื่อง "บทบาทของกรมการศึกษาต่อการพัฒนา
โรงเรียนประชาบาล เขตจังหวัดสกลนคร" โดยการศึกษาและสรุป
ได้เป็นหมวดต่าง ๆ 3 หมวด ดังต่อไปนี้

หมวดที่ 1 สถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม

1. ผู้ตอบแบบสอบถามมีทั้งเพศชายและเพศหญิง
เป็นเพศชาย ร้อยละ 93.65 เพศหญิง ร้อยละ 6.35
2. ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่มีอายุระหว่าง
41 - 50 ปี มีร้อยละ 34.24 รองลงมา มีอายุระหว่าง 31 - 40 ปี
มีร้อยละ 32.43 สำหรับช่วงอายุที่ผู้ตอบแบบสอบถามมีน้อยที่สุดคือ
ระหว่าง 21 - 30 ปี มีร้อยละ 11.11
3. ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่ได้ทำหน้าที่เป็น
กรมการศึกษาระหว่าง 1 - 5 ปี มีร้อยละ 68.48 รองลงมา อยู่
ระหว่าง 6 - 10 ปี และน้อยที่สุดคือ ช่วง 21 ปีขึ้นไป มีร้อยละ 5.22
4. ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่มีอาชีพเป็น
เกษตรกร มีร้อยละ 80.73 รองลงมา มีอาชีพเป็นพ่อค้า มีร้อยละ
9.98 สำหรับอาชีพที่ผู้ตอบแบบสอบถามทำน้อยที่สุดคือ อาชีพอื่นนอกเหนือ
จากที่กำหนดไว้ในแบบสอบถาม มีร้อยละ .69

5. ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่มีวุฒิทางการศึกษาในระดับป.1-4 มีร้อยละ 84.80 นอกนั้นมีวุฒิทางการศึกษาลงกว่า ป. 4

6. ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่นอกจากเป็นกรรมการศึกษาแล้วยังทำหน้าที่เป็นกรรมการพัฒนาหมู่บ้าน มีร้อยละ 46.71 รองลงมาเป็นกรรมการวัด มีร้อยละ 45.12 นอกนั้นทำหน้าที่เป็นกรรมการอื่น ๆ ที่ระบุไว้ในแบบสอบถาม

7. ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่มีบุตรประมาณ 1 - 5 คน มีร้อยละ 62.59 รองลงมามีบุตรประมาณ 5 คนขึ้นไป มีร้อยละ 28.34 นอกนั้นไม่มีบุตรเลย

8. ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่มีบุตรที่เรียนในโรงเรียนที่ผู้ตอบแบบสอบถามเป็นกรรมการศึกษาอยู่ประมาณ 1 - 5 คน มีร้อยละ 57.37 รองลงมาตั้งแต่ 5 คนขึ้นไป มีร้อยละ 26.08 นอกนั้นไม่มีบุตรมาเรียนในโรงเรียนที่ผู้ตอบแบบสอบถามเป็นกรรมการศึกษาอยู่เลย

9. ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่ได้รับเลือกเป็นกรรมการศึกษาเพราะ ครุมาทาบทามและขอให้เป็นกรรมการศึกษามีร้อยละ 49.89 รองลงมาชาวบ้านเสนอชื่อให้ทางโรงเรียนส่งรายชื่อเข้าอำเภอเพื่อแต่งตั้ง มีร้อยละ 46.94 นอกนั้นเจ้าหน้าที่ทางอำเภอเป็นผู้เสนอชื่อ

10. ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่ได้รับการอบรมใหญ่จากหน้าที่กรรมการศึกษา มีร้อยละ 67.35 รองลงมาไม่ได้รับการอบรมใหญ่จากหน้าที่ของกรรมการศึกษาเลย มีร้อยละ 32.65

11. ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่ก่อนได้รับเลือก เป็นกรรมการศึกษามีความคิดเห็นต่อบทบาทของกรรมการศึกษาว่า กรรมการศึกษาต้องไปเป็นตัวแทนของโรงเรียนในการทำงานร่วมกับ ช่างบ้าน มีร้อยละ 70.75 รองลงมาหาเงินเข้าโรงเรียน มีร้อยละ 49.21 นอกนั้นเป็นความคิดเห็นอื่น ๆ ที่กำหนดไว้ในแบบสอบถาม

12. ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่หลังจากได้รับการอบรมให้รู้จักหน้าที่ของกรรมการศึกษาแล้ว มีความคิดเห็นว่ กรรมการศึกษาต้องมีหน้าที่ดูแลการทำงานของครู มีร้อยละ 56.69 รองลงมาให้คำแนะนำในการบริหารงานโรงเรียน มีร้อยละ 55.56 นอกนั้นเป็นความคิดเห็นอื่นที่ระบุไว้ในแบบสอบถาม

หมวดที่ 2 บทบาทของกรรมการศึกษาต่อการพัฒนา โรงเรียนคานการศึกษา เศรษฐกิจและสังคม

2.1 เมื่อวิเคราะห์ความคิดเห็นของผู้ตอบแบบสอบถามเกี่ยวกับบทบาทของกรรมการศึกษาในการพัฒนาโรงเรียน คานการศึกษา เศรษฐกิจ และสังคมพบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามมีความ เห็นว่ากรรมการศึกษาได้พัฒนาโรงเรียนคานการศึกษา เศรษฐกิจ และสังคม ในระดับปานกลาง (มีค่าความสำคัญระหว่าง 250 - 349.99)

2.2 เมื่อวิเคราะห์เปรียบเทียบความคิดเห็นของผู้ตอบแบบสอบถามเกี่ยวกับบทบาทในการพัฒนาโรงเรียนทางคาน การศึกษา เศรษฐกิจ และสังคม ระหว่างกลุ่มต่าง ๆ พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามที่อยู่ในโรงเรียนขนาดเล็ก กลาง และใหญ่ มีความคิดเห็น ต่อบทบาทของกรรมการศึกษาในการพัฒนาโรงเรียนทางคานการศึกษา

เศรษฐกิจ และสังคม ต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ .05 โดยผู้
 คอบแบบสอบถามที่อยู่ในโรงเรียนขนาดใหญ่และขนาดกลาง มีความคิด
 เห็นต่อบทบาทของกรมการศึกษาในการพัฒนาโรงเรียนค้ำการศึกษา
 เศรษฐกิจ และสังคม คิดว่าผู้คอบแบบสอบถามที่อยู่ในโรงเรียน
 ขนาดเล็ก และผู้คอบแบบสอบถามที่เป็นกรมการศึกษาในโรงเรียน
 ใหญ่มีความคิดเห็นเกี่ยวกับบทบาทของกรมการศึกษาในการพัฒนา
 โรงเรียนค้ำการศึกษา เศรษฐกิจ และสังคม ไม่แตกต่างจาก
 ผู้คอบแบบสอบถามที่เป็นกรมการศึกษาที่อยู่ในโรงเรียนขนาดกลาง

2.3 ผู้คอบแบบสอบถามที่มีวุฒิทางการศึกษา
 ในระดับป.1-4 และผู้คอบแบบสอบถามที่มีวุฒิทางการศึกษาในระดับ
 สูงกว่า ป.4 มีความคิดเห็นต่อบทบาทของกรมการศึกษาในการพัฒนา
 โรงเรียนค้ำการศึกษา เศรษฐกิจ และสังคม ต่างกันอย่างมีนัยสำคัญ
 ทางสถิติที่ .05 โดยผู้คอบแบบสอบถามที่มีวุฒิทางการศึกษาในระดับ
 สูงกว่า ป.4 มีความคิดเห็นต่อบทบาทของกรมการศึกษาในการพัฒนา
 โรงเรียนค้ำการศึกษา เศรษฐกิจ และสังคม คิดว่าผู้คอบแบบสอบถาม
 ที่มีวุฒิทางการศึกษาในระดับ ป.1 - 4

หมวดที่ 3 ปัญหาและอุปสรรคในการปฏิบัติงานของ
 กรมการศึกษา

3.1 ผู้คอบแบบสอบถามที่เป็นกรมการศึกษา
 ในโรงเรียนขนาดเล็ก กลาง และใหญ่ มีปัญหาและอุปสรรคในการปฏิบัติ
 งานต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดยผู้คอบแบบสอบถาม
 ที่เป็นกรมการศึกษาในโรงเรียนขนาดเล็ก มีปัญหาและอุปสรรคในการ
 ปฏิบัติงานต่างจากผู้คอบแบบสอบถามที่เป็นกรมการศึกษาในโรงเรียน

ขนาดกลาง และผู้ตอบแบบสอบถามที่เป็นกรรมการศึกษาในโรงเรียน
ขนาดใหญ่กับผู้ตอบแบบสอบถามที่เป็นกรรมการศึกษาในโรงเรียน
ขนาดเล็ก มีความคิดเห็นต่อปัญหาและอุปสรรคในการปฏิบัติงานไม่
แตกต่างกัน

3.2 เมื่อวิเคราะห์ความคิดเห็นของ
กรรมการศึกษาเกี่ยวกับปัญหาและอุปสรรคในการปฏิบัติงานของ
กรรมการศึกษา พบว่ามีปัญหาอยู่ในระดับ มาก (มีค่าความสำคัญ
ระหว่าง 350 - 449.99)

ปัญหา อุปสรรคและข้อเสนอแนะของกรรมการศึกษา
ที่ตอบแบบสอบถามในแบบสอบถามปลายเปิด กรรมการศึกษาจำนวน
37 คน มีความเห็นว่า โรงเรียนมีปัญหาเรื่องขาดอุปกรณ์การสอน
อาคารและสถานที่ รองลงมามีกรรมการศึกษาจำนวน 22 คน
มีความเห็นว่า โรงเรียนขาดแคลนแหล่งน้ำ และปัญหา อุปสรรคที่
กรรมการศึกษาคิดว่ามีน้อยที่สุดคือ ขาดผู้ชำนาญการมาชี้แนะใน
การพัฒนาโรงเรียน มีผู้ออกความเห็นเพียง 5 คน

สำหรับข้อเสนอแนะของผู้ตอบแบบสอบถาม ข้อที่มีความ
ความถี่สูงสุด ได้แก่ การให้ทางโรงเรียนปรึกษาหารือกับ
กรรมการศึกษา และสถาบันอื่น ๆ ในชุมชนเมื่อมีอุปสรรคแต่มีความถี่
เพียง 3 นอกนั้นเป็นข้อเสนอแนะที่มีผู้เสนอน้อยกว่า 3 คน

การอภิปรายผลและข้อเสนอแนะ

กรรมการศึกษา คือ ตัวแทนของประชาชนในชุมชน ที่มีโอกาสเข้ามาร่วมจัดการศึกษากับผู้บริหารโรงเรียน ให้บรรลุเป้าหมายที่วางไว้ เกี่ยวกับการจัดการศึกษาให้เหมาะสมกับสภาพแวดล้อม และความต้องการของประชาชนในท้องถิ่น การเข้าร่วมดำเนินการศึกษาร่วมกับผู้บริหารโรงเรียน กรรมการศึกษาต้องทำหน้าที่ตามระเบียบ และขอบเขตที่รัฐวางไว้ การปฏิบัติหน้าที่ของกรรมการศึกษา ในการพัฒนาโรงเรียน คำนการศึกษ เศรษฐกิจ และสังคม ที่กรรมการศึกษาปฏิบัติอยู่ในปัจจุบัน เป็นการปฏิบัติงานตามหน้าที่ ที่รัฐวางเอาไว้ และเพื่อพัฒนาโรงเรียนให้ ได้ตามเกณฑ์มาตรฐานโรงเรียนประถมศึกษาเช่นกัน

เกณฑ์มาตรฐานโรงเรียนประถมศึกษาเป็นแนวทางหนึ่งที่ กรรมการศึกษาต้องยึดถือเป็นหลักใหญ่หลักหนึ่งในการปฏิบัติงาน จาก ผลการศึกษา การแสดงบทบาทกรรมการศึกษาต่อการพัฒนาโรงเรียน คำนการศึกษ เศรษฐกิจ และสังคมตามพระราชบัญญัติประถมศึกษา พุทธศักราช 2478 ทำให้ทราบถึงข้อเท็จจริงต่าง ๆ ที่กรรมการศึกษา ได้ปฏิบัติมาอย่างชัดเจน รวมทั้งปัญหาและอุปสรรคที่มาขัดขวางการ ปฏิบัติงานของกรรมการศึกษา ซึ่งได้นำมาอภิปรายผลดังต่อไปนี้

ก. บทบาทของกรรมการศึกษาในการพัฒนาโรงเรียน
 คำนการศึกษ เศรษฐกิจ และสังคม

ผลการศึกษาค้นคว้าพบว่า กรรมการศึกษาได้ปฏิบัติหน้าที่ในการพัฒนาโรงเรียนค่านการศึกษา เศรษฐกิจและสังคม อยู่ในระดับปานกลาง ซึ่งไม่เป็นไปตามมุ่งหวังของรัฐบาลที่ต้องการให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมเพื่อช่วยดำเนินการศึกษาให้เจริญก้าวหน้ายิ่งขึ้น รัฐบาลมุ่งหวังที่จะส่งเสริมให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาและรับผิดชอบการจัดการศึกษา ในระดับจังหวัด อำเภอ และโรงเรียน

"การส่งเสริมให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาประชาบาล เจตนารมณ์ที่สำคัญอย่างหนึ่งของรัฐบาลมอบให้หน่วยงานปกครองท้องถิ่นรับผิดชอบการจัดการศึกษาประชาบาล คือต้องการให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาประชาบาล"¹

นอกจากนั้น สมาน แสงมะลิ ได้ให้ข้อคิดเห็นเกี่ยวกับการที่ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาในโรงเรียนประชาบาลว่า

---

¹ไม่ปรากฏผู้เขียน, "ยื่นมือออก" ประชาบาล 6

"เนื่องจากเรามีทรัพยากรจำกัด จึงต้องหาทางระดม
สรรพกำลังในด้านต่าง ๆ ทั้งหน่วยงานราชการ กลุ่ม
ชาวบ้านและเอกชน ให้เข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนา
ให้มากที่สุด ให้มีการร่วมมือ ประสานงานกัน
แทนที่จะต่างคนต่างทำ" ²

ในฐานะที่ครูใหญ่เป็นหัวหน้าสถานศึกษา ซึ่งมีหน้าที่พัฒนา
โรงเรียนให้เจริญก้าวหน้าและมีตำแหน่งเป็น เลขาธิการของ
กรมการศึกษา จึงต้องเป็นผู้ที่ให้ความรู้ และคอยติดต่อประสานงาน
ให้การทำงานเป็นไปอย่างเรียบร้อย ซึ่งผู้บริหารทำได้โดย จัดการ
ประชุมเพื่อแลกเปลี่ยนความคิดเห็นบ่อย ๆ และให้ความสนใจผู้มีส่วน
เกี่ยวข้องในการบริหารโรงเรียนทุกคน ให้ความสำคัญแก่ทั้งคณะครู
และกรมการศึกษา และทำให้คณะครูและกรมการศึกษามีความสามัคคี
เป็นน้ำหนึ่งใจเดียวกัน มีความสัมพันธ์อย่างใกล้ชิด เพื่อก่อให้เกิด
ความร่วมมือ และร่วมใจกันทำงานอย่างเต็มที่ จรัส โพธิศิริ ให้
ความเห็นว่

---

² สมาน แสงมะลิ, "การพัฒนาโรงเรียนและประถมศึกษา"
วารสารการศึกษาแห่งชาติ (มิถุนายน - กรกฎาคม 2521) น. 7

ผู้บริหารการศึกษาจึงจำเป็นต้องสนใจคน
 เข้าใจคน จะเปลี่ยนแปลงอะไรต้องเป็นไปตามทางที่
 ปรารถนาของคน การปฏิบัติงานในหน่วยงานจะไต่ผล
 ไปสู่เป้าหมายมากน้อยเพียงใดขึ้นอยู่กับความสัมพันธ์
 ของผู้ปฏิบัติโดยความสมัครใจ ³

นอกจากนั้นแล้ว การบริหารงานในรูปคณะบุคคล ผู้บริหาร
 จะต้องรู้จักสร้างมนุษยสัมพันธ์ และดำเนินงานตามรูปแบบของ
 ประชาธิปไตย เพื่อให้บุคคลเข้ามามีส่วนร่วมมีความสบายใจและพอใจ
 ให้ความร่วมมือ จรัส โพธิศิริ ให้ความเห็นเพิ่มเติมว่า "กุญแจสำคัญ
 ในการสร้างมนุษยสัมพันธ์ คือการกระตุ้นให้กลุ่มตื่นตัว กระตือรือร้น
 (motivating person) อยากทำงาน มีทัศนคติที่ติดอก
 ทางการเมือง มีความสนุกสนานชื่นชมกับการทำงาน" ⁴ ดังนั้นจึงควร
 อย่างยิ่งที่ผู้บริหารการศึกษาในแต่ละสถาบันให้เห็นความสนใจมายัง
 บุคคลเหล่านี้และช่วยกันนำเขาเหล่านี้มาทำงานให้โรงเรียนเพื่อพัฒนา
 โรงเรียนให้ดีขึ้น

เจ้าหน้าที่สำนักงานคณะกรรมการ ประถมศึกษาแห่งชาติ
 ได้เคยศึกษาเพื่อวางแผนพัฒนาการศึกษาในระดับประถมศึกษาและมี
 ความเห็นว่า

³ จรัส โพธิศิริ, การบริหารการศึกษา, (กรุงเทพฯ:
 โรงพิมพ์รุ่งเรืองรัตน์, 2523) น. 88

⁴ เรื่องเดียวกัน, น. 90

จากการพิจารณาเอกสารต่าง ๆ พบว่า ความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนและชุมชนยังมีลักษณะผิวเผิน มีการให้ความช่วยเหลือกันตามโอกาสต่าง ๆ แต่ขาดการวางแผนที่รัดกุม โรงเรียนจึงไม่มีโอกาสในการพัฒนาชุมชน และชุมชนก็ยังไม่ค่อยมีบทบาทพัฒนาโรงเรียนเท่าที่ควร

การสร้างความสัมพันธ์เป็นงานหนึ่งของการบริหารโรงเรียน ถ้าหากผู้บริหารตระหนักว่าเป็นหน้าที่ที่ต้องทำ ย่อมจะทำให้ปัญหาคลี่คลายไปเอง ⁵

จากความคิดเห็นต่าง ๆ ซึ่งเป็นหลักการในการทำงานให้ประสบผลสำเร็จ ผู้วิจัยจึงได้เสนอแนะแนวทางการปฏิบัติสำหรับนักสังคมสงเคราะห์ในโรงเรียน (สำหรับโรงเรียนที่มีนักสังคมสงเคราะห์) และผู้บริหารโรงเรียนได้ยึดเป็นแนวทางในการปฏิบัติดังนี้

1. ควรพัฒนาในด้านการบริหารให้ได้ผลโดย

1.1 ให้ขอเสนอแนะ และแสดงความคิดเห็นในการกำหนดนโยบาย การจัดองค์การ การวางแผนงาน และช่วยดำเนินการประชุมให้เป็นไปตามวาระและสำเร็จด้วยความเรียบร้อย

---

⁵ กระทรวงศึกษาธิการ, สำนักงานคณะกรรมการ
 ประถมศึกษาแห่งชาติ, "การศึกษาเพื่อพัฒนาคุณภาพการประถมศึกษา"
 พ.ศ. 2525 - 2534, (เอกสารอัครสาเนา)

1.2 จัดโปรแกรมการอบรมให้คณะครูและกรรมการศึกษา
ไต่ถามถึงบทบาทและหน้าที่ของตนในการพัฒนาโรงเรียนอย่างเข้มแข็ง
เพื่อเป็นเกณฑ์มาตรฐานในการปฏิบัติ

1.3 สนับสนุนและให้ความร่วมมือในการจัดอบรมครูให้เป็น
นักสังคมสงเคราะห์ อันจะเป็นตัวแทนส่วนหนึ่งของโรงเรียนในการ
ประสานความสัมพันธ์กับชาวบ้าน

2. ควรลงมือปฏิบัติเพื่อเป็นตัวอย่างสำหรับบูรณาการโดย

2.1 บริการให้คำปรึกษาสำหรับผู้ที่มีปัญหาและต้องการ
ความช่วยเหลือทั้งในส่วนตัวและการทำงาน

2.2 เป็นผู้ประสานประโยชน์ระหว่างโรงเรียนและชุมชน
และหน่วยงานอื่นที่เกี่ยวข้องในการพัฒนาโรงเรียน

2.3 เป็นผู้ช่วยขจัดความขัดแย้งระหว่างกลุ่มต่าง ๆ ที่มี
ส่วนเกี่ยวข้องกับการพัฒนาโรงเรียน

และขอเสนอแนะสำหรับผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษา
ในระดับจังหวัด ผู้ศึกษาขอเสนอแนะดังต่อไปนี้

1. ผู้รับผิดชอบในการจัดการศึกษาระดับจังหวัด การจัดการ
อบรมให้ความรู้แก่กรรมการศึกษาในเรื่องวิธีการดำเนินการศึกษาใน
ระดับประถมศึกษา และให้มีความรู้ความเข้าใจในหน้าที่และบทบาทของ
กรรมการศึกษาในการเข้าร่วมดำเนินการศึกษาร่วมกับคณะครูในโรงเรียน

2. ผู้รับผิดชอบในการจัดการศึกษาระดับจังหวัด ควรจัดการ
อบรมและสัมมนาแก่คณะครูในโรงเรียนทุกโรงเรียนในเขตจังหวัดสกลนคร

ให้มีความรู้ความเข้าใจในบทบาทและหน้าที่ของกรรมการศึกษา เพื่อเป็น
ประโยชน์ในการประสานงานและการทำงานร่วมกัน

3. การคัดเลือกกรรมการศึกษา ควรให้โรงเรียนพิจารณา
คัดเลือกบุคคลที่มีคุณสมบัติถูกต้องตามที่กำหนดไว้ในระเบียบ เพื่อจะได้
บุคคลที่มีความสามารถและมีเวลาในการให้ความช่วยเหลือโรงเรียน
ในการพัฒนาโรงเรียนร่วมกับคณะครูและนักเรียน

4. ครูใหญ่หรือหัวหน้าสถานศึกษาในฐานะที่เป็นเลขานุการ
ของคณะกรรมการศึกษา ควรจัดให้กรรมการศึกษาได้ประชุมปรึกษาหารือ
เพื่อกำหนดแนวทางในการพัฒนาโรงเรียนทุกด้านอย่างสม่ำเสมอ หรือ
อย่างน้อยภาคเรียนละ 1 ครั้ง

5. กรรมการศึกษาและคณะครูกำหนดนโยบายและวางแผน
ในการพัฒนาโรงเรียนให้มีความเจริญก้าวหน้าไปพร้อม ๆ กันในทุกด้าน
และควรมีการประเมินผลการปฏิบัติงานทุกระยะพร้อมแจ้งให้ประชุมทราบ
ทุกครั้ง

ข. เมื่อวิเคราะห์เปรียบเทียบความคิดเห็นของกรรมการ
ศึกษา คอบบทบาท ของกรรมการศึกษาในการพัฒนาโรงเรียนระหว่าง
ตัวอย่าง 3 กลุ่ม

การศึกษาครั้งนี้พบว่ากรรมการศึกษาที่อยู่ในโรงเรียนขนาดเล็ก
กลาง และใหญ่มีความคิดเห็นเกี่ยวกับบทบาทของกรรมการศึกษาในการพัฒนา
โรงเรียนแตกต่างกัน ผลการศึกษาครั้งนี้สอดคล้องกับสมมุติฐานที่ตั้งไว้ว่า
"ความคิดเห็นของกรรมการศึกษาเกี่ยวกับบทบาทของกรรมการศึกษาใน

โรงเรียนขนาดเล็ก กลาง และใหญ่ ในการพัฒนาโรงเรียนแตกต่างกัน" และเพื่อนำความคิดเห็นของกรรมการศึกษาคอบทบาทในการพัฒนาโรงเรียน มาเปรียบเทียบเป็นรายคู่พบว่า กรรมการศึกษาในโรงเรียนขนาดใหญ่ และขนาดกลางมีความคิดเห็นเกี่ยวกับบทบาทของกรรมการศึกษาในการพัฒนาโรงเรียนดีกว่ากรรมการศึกษาในโรงเรียนขนาดเล็ก และกรรมการศึกษาในโรงเรียนขนาดกลาง และกรรมการศึกษาในโรงเรียนขนาดใหญ่ มีความคิดเห็นเกี่ยวกับบทบาทของกรรมการศึกษาในการพัฒนาโรงเรียนไม่แตกต่างกัน

ทั้งนี้เนื่องมาจากกรรมการศึกษาในโรงเรียนขนาดกลาง และกรรมการศึกษาในโรงเรียนขนาดใหญ่อยู่ในชุมชนที่เจริญแล้วเพราะโรงเรียนขนาดใหญ่และขนาดกลางส่วนมากตั้งอยู่ในเขตอำเภอ และตำบล ดังนั้น กรรมการศึกษาจึงมีประสบการณ์ และมีความรู้ ความคิดสร้างสรรค์ ในการพัฒนานอกจากนั้นแล้ว โรงเรียนขนาดใหญ่และโรงเรียนขนาดกลางมีการจัดระบอบงานที่ดีกว่า และมีเครื่องมืออำนวยความสะดวก มีบุคลากรพร้อมที่จะพัฒนามากกว่าโรงเรียนขนาดเล็ก ดังนั้นจึงกล่าวได้ว่าโอกาสที่กรรมการศึกษาในโรงเรียนขนาดใหญ่และกลางจะพัฒนาโรงเรียนให้เจริญขึ้น จึงมีมากกว่ากรรมการศึกษาในโรงเรียนขนาดเล็ก ซึ่งอยู่ในกลุ่มชุมชนที่เจริญ ชขาดบุคคลที่ชำนาญการ และขาดอุปกรณ์ และการจัดการที่ดี

เห็นได้ว่ากรรมการศึกษาที่อยู่ในโรงเรียนขนาดเล็ก มีบทบาทในการพัฒนาโรงเรียนน้อยกว่าโรงเรียนขนาดใหญ่ และโรงเรียนขนาดกลาง ดังนั้น ผู้วิจัยจึงได้ขอเสนอแนะแนวทางในการปฏิบัติดังต่อไปนี้

1. ผู้บริหารโรงเรียนควรจัดประชุมอบรมสัมมนา
กรรมการศึกษาและคณะครูให้ทุกคนมีความรู้ความเข้าใจต่อบทบาทและ
หน้าที่ของตนอย่างแจ่มชัด

2. ควรฝึกหรืออบรมกรรมการศึกษาให้รู้จักการเป็นผู้นำ
และมีความกล้าที่จะแสดงออกซึ่งความคิดเห็นในการประชุมวางแผน
ในการพัฒนา

3. ควรกำหนดหน้าที่และมอบหมายงานให้กรรมการศึกษา
และครูอย่างชัดเจน เพื่อให้ผู้ที่ได้รับมอบหมายงานเกิดความรับผิดชอบ
ในงานที่กระทำและยอมรับผลที่ตามมา

ก. เมื่อวิเคราะห์เปรียบเทียบความคิดเห็นของ
กรรมการศึกษาในการพัฒนาโรงเรียนระหว่างกลุ่มตัวอย่าง 2 กลุ่ม

การศึกษาครั้งนี้พบว่า กรรมการศึกษาที่ได้รับการศึกษาระดับ
ระดับป.1-4 และสูงกว่าระดับป.1-4 มีความคิดเห็นเกี่ยวกับบทบาทของ
กรรมการศึกษาในการพัฒนาโรงเรียนแตกต่างกัน ผลการศึกษานี้
สอดคล้องกับสมมติฐานที่ตั้งไว้ว่า "กรรมการศึกษาที่มีการศึกษาระดับ
ต่างกันมีความคิดเห็นเกี่ยวกับบทบาทของกรรมการศึกษาแตกต่างกัน"

ดังนั้น ในกรณีที่โรงเรียนหนึ่ง มีแต่กรรมการศึกษาที่มี
การศึกษาระดับ ป.1 - 4 ผู้ศึกษาจึงขอเสนอข้อเสนอแนะให้
นักสังคมสงเคราะห์ในโรงเรียนหรือหัวหน้าสถานศึกษา ดังนี้

1. จัดการอบรมสัมมนาให้กรรมการศึกษาได้มีความรู้ความเข้าใจต่อบทบาทและหน้าที่ของตน

2. จัดการอบรมสัมมนาให้กรรมการศึกษามีความรู้และความเข้าใจต่อนโยบายการดำเนินงานของการจัดการประถมศึกษา

ง. เมื่อวิเคราะห์เปรียบเทียบปัญหาและอุปสรรคของกรรมการศึกษาระหว่างกลุ่มตัวอย่าง ทั้ง 3 กลุ่ม

การศึกษาค้นคว้าพบว่า กรรมการศึกษาในโรงเรียนขนาดเล็ก กลาง และใหญ่มีปัญหาและอุปสรรคแตกต่างกัน ผลการศึกษาสอดคล้องกับสมมติฐานที่ตั้งเอาไว้ว่า "ความคิดเห็นของกรรมการศึกษาเกี่ยวกับปัญหาและอุปสรรคในการปฏิบัติงานของกรรมการศึกษาที่อยู่ในโรงเรียนขนาดเล็ก กลาง และใหญ่แตกต่างกัน" และเมื่อนำกลุ่มตัวอย่างมาเปรียบเทียบกันเป็นรายกลุ่มพบว่า กรรมการศึกษาที่อยู่ในโรงเรียนขนาดเล็ก และขนาดใหญ่มีปัญหาและอุปสรรคในการปฏิบัติงานต่างจากกรรมการศึกษาในโรงเรียนขนาดกลาง และกรรมการศึกษาที่อยู่ในโรงเรียนขนาดเล็กมีอุปสรรคและปัญหาไม่ต่างจากกรรมการศึกษาที่อยู่ในโรงเรียนขนาดใหญ่ ดังนั้นจึงเป็นไปได้ว่ากรรมการศึกษาในโรงเรียนขนาดกลางทำงานกับจำนวนคนที่ไม่มากหรือน้อยจนเกินไปทำให้การทำงานเป็นไปอย่างรวดเร็วและคล่องตัว ซึ่งในกรณีที่เกิดการขัดแย้งภายในกลุ่มก็สามารถคลงกันได้ เพราะกลุ่มไม่ใหญ่จนเกินไป นอกจากนั้นแล้วกรรมการศึกษาในโรงเรียนขนาดกลางยังมีความสัมพันธ์อันดีกับบุคคลากรอื่นในโรงเรียนการทำงานในลักษณะเช่นนี้มีใช้เป็นการคล้อยตามกันหมดและมีใช้เป็นการขัดแย้งกันทั้งหมด ผลงานที่ออกมาจึงไม่ค่อยมี

ปัญหาและอุปสรรค สำหรับกรรมการศึกษาที่อยู่ในโรงเรียนขนาดใหญ่ กลับประสบปัญหาและอุปสรรคในการปฏิบัติงานมาก เนื่องจากมีบุคคลากร เข้ามาร่วมกันทำงานมากเกินไป ทำให้การติดต่อประสานงานเป็นไป ด้วยความยากลำบาก ในการประชุมมักจะมีปัญหาและอุปสรรคในการ คึงแนวความคิดให้มาเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน ซึ่งตรงกันกับความคิดเห็น ของไวรัช เจียมบรรจง ที่ว่า "งานประเภทที่ใช้ความร่วมมือมาก กลุ่มขนาดใหญ่ทำงานมีประสิทธิภาพน้อย คือ ต้องใช้เวลาในการแก้ ปัญหาและมึผลในการแก้ปัญหา" ⁶ นงนิต ธรรมสารสมบัติ ก็มีความคิดเห็นคล้ายกันว่า "บุคคลที่อยู่ในกลุ่มขนาดใหญ่กว่ามีการ คล้อยตามสูงกว่าบุคคลที่อยู่ในกลุ่มขนาดเล็ก" ⁷

ในการแก้ไขปัญหาดัง ๆ ที่เกิดขึ้น ผู้ศึกษาขอเสนอแนะ ให้ นักสังคมสงเคราะห์ ในโรงเรียนหรือหัวหน้าสถานศึกษาปฏิบัติ ดังนี้

1. การแก้ไขปัญหาดารขาดความสัมพันธ์ควรกระทำดังนี้

⁶ ไวรัช เจียมบรรจง, จิตวิทยาสังคม, (กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์สถานสงเคราะห์หญิงปากเกร็ด, 2523) น. 41 - 42

⁷ นงนิต ธรรมสารสมบัติ, จิตวิทยาสังคม, (กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร, 2518)

1.1 ควรจัดตั้งสมาคมผู้ปกครองและครูขึ้น เพื่อสร้างความสัมพันธ์อันดีระหว่างคณะครูในโรงเรียน และผู้ปกครองนักเรียนในชุมชน

1.2 ร่วมมือกับคณะครูจัดสวัสดิการให้แก่นักเรียนในโรงเรียน กรรมการศึกษา และประชาชนในชุมชนตามโอกาสที่มาใช้บริการของโรงเรียน

1.3 เป็นตัวกลางในค้ำจุนการสื่อสาร และการให้ความช่วยเหลือในการจัดกิจกรรมต่าง ๆ ระหว่างโรงเรียนและชุมชน

2. การแก้ไขปัญหาด้วยการประชุม นักสังคมสงเคราะห์ในโรงเรียนหรือหัวหน้าสถานศึกษาควรปฏิบัติ ดังนี้

2.1 ควรมีการประชุมกรรมการศึกษาร่วมกับคณะครูในโรงเรียนอย่างน้อยภาคเรียนละ 1 ครั้ง เพื่อกำหนดปัญหาและวางแผนในการดำเนินงาน หรือประเมินผลการปฏิบัติงานตามแผนพัฒนาทั้งระยะสั้นและยาว

2.2 ควรให้สมาชิกทุกคนมีส่วนร่วมออกความเห็น เสนอแนะหรือแสดงความต้องการของตนในการปรับปรุงโรงเรียน และปรึกษาหารือร่วมกันทุกคนจนเป็นที่พอใจของทุกฝ่าย

2.3 ควรเป็นผู้วางแผนการปฏิบัติงานร่วมกับคณะครูและกรรมการศึกษาในการพัฒนาโรงเรียนทั้งแผนระยะสั้นและยาว

2.4 ควรร่วมกำหนดวาระการประชุมและดำเนินการประชุมให้เป็นไปอย่างเรียบร้อยและไค่ผล

3. การแก้ไขปัญหาค้นการคิดต่อประสานงาน

นักสังคมสงเคราะห์ในโรงเรียนหรือหัวหน้าสถานศึกษาควรปฏิบัติ ดังนี้

- 3.1 เป็นตัวกลางในการติดต่อประสานงานระหว่างโรงเรียน ชุมชนและหน่วยงานอื่นที่เกี่ยวข้องในการพัฒนาโรงเรียน
- 3.2 การเลือกกรรมการศึกษา ควรให้ความสำคัญและชี้แจงให้ประชาชนเข้าใจความสำคัญของผู้ที่ได้รับเลือก เพื่อจะได้บุคคลที่มีคุณภาพ มีความสามารถในการทำงาน และยอมเสียสละเวลามาช่วยพัฒนาโรงเรียน
- 3.3 ควรให้การศึกษากับบทบาทและหน้าที่แก่กรรมการศึกษาเพื่อให้เกิดความเข้าใจอันดี ซึ่งจะมีผลต่อการปฏิบัติงานในอนาคต

ข้อเสนอแนะในการการศึกษาวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรศึกษามบทบาทของกรรมการศึกษาในการพัฒนาโรงเรียนทุกจังหวัด
2. ควรศึกษามบทบาทของกรรมการศึกษาในแต่ละโรงเรียนเพื่อให้เห็นปัญหาที่เกิดขึ้น และหาทางแก้ไขปัญหานั้น เพื่อให้กรรมการศึกษาปฏิบัติงานได้ผลอย่างเต็มที่
3. ควรศึกษามบทบาทของกรรมการศึกษาตามระเบียบการแต่งตั้งคณะกรรมการศึกษาประจำโรงเรียนประถมศึกษา พ.ศ. 2525